

СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Системами підтримки прийняття рішень називають інтелектуальні системи, за допомогою яких особи, що приймають рішення, мають змогу працювати з альтернативними варіантами рішень, які забезпечують досягнення поставленої мети згідно вказаних критеріїв [1].

Роботи з автоматизованої підтримки прийняття рішень почали інтенсивно проводитись в США, Німеччині, Великобританії із 70-х років ХХ ст., в результаті чого створені й успішно використовуються економіці, медицині та інших сферах системи підтримки прийняття рішень. Юристи в Україні також можуть розширити коло інструментів, якими вони оперують в своїй професійній діяльності можливостями, які пропонує кібернетика. Так, за кордоном працюють експертні системи в правозастосовній діяльності суддів, криміналістів тощо. Успішно працюють експертні системи «Збитки», «Маніяк», які дозволяють провести юридичний аналіз ситуації притягнення працівників до матеріальної відповідальності, побудувати версії про тип можливого злочинця на основі систематизованих найістотніших криміналістичних ознак, за якими виявляється зв'язок між подією злочину і вбивцею-маніяком [1].

Прикладом використання штучних інтелектуальних систем в юриспруденції також є системи пошуку юридичних аргументів на основі прецедентів NYPO та GREBE. Обидві системи працюють з базами судових прецедентів, порівнюючи схожі випадки, та будують стратегію юриста за аналогією. А також програми IBP та САТО, створені для прогнозування рішення суду на основі баз прецедентів [3].

Актуальною є задача розробки і впровадження в юриспруденції комп'ютерної системи підтримки прийняття рішень, зокрема при проведенні правового моніторингу, моніторингової експертизи нормативно-правових актів. Такі системи дозволять експертам моніторингової експертизи проаналізувати альтернативи запропонованого правового регулювання і виділити з них оптимальні за вказаними заздалегідь критеріями.

Зокрема, найбільш придатною для потреб моніторингової експертизи нормативно-правових актів є такий вид систем штучного інтелекту як експертні системи, здатні на основі баз знань вирішувати складні задачі, для розв'язання яких, зазвичай, залучаються експерти. Основною особливістю експертної системи є можливість виводити нові знання із уже

відомих, вирішувати на основі цих знань практичні задачі та пояснювати хід отримання рішення.

Також експертні системи здатні ідентифікувати ситуацію, поставити діагноз, зробити прогноз або дати рекомендацію для вибору дії в деякій предметній області, також база знань системи містить відомості про попередній досвід фахівців у відповідній ситуації, що дозволяє як акумулювати такий досвід, так і «вчитися на чужих помилках» [5].

Зокрема, користувач може вирішувати складні проблеми як і висококваліфікований експерт, що досягається тим, що система використовує таку саму схему міркувань, яку б використовував експерт [2, с. 18].

До завдань, які можна поставити перед експертною системою в рамках правового моніторингу, моніторингової експертизи проектів нормативно-правових актів та чинного законодавства, на нашу думку, слід віднести:

- оцінку ефективності обраного варіанту правового регулювання на основі аналізу практики правозастосування порівняно із альтернативними варіантами та попереднім варіантом;

- прогноз змін в суспільних відносинах у випадку прийняття кожної з альтернатив правового регулювання;

- аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання в подібній сфері.

Вчені справедливо відмічають суттєві ускладнення із використанням програмного забезпечення, розробленого для інших правових систем [3].

В Україні системи підтримки прийняття рішень в юриспруденції представлені лише довідково-інформаційним програмним забезпеченням, а отже переважна більшість можливостей систем штучного інтелекту не використовується.

Відповідно створення в Україні експертних систем має стати справою державного масштабу в рамках діяльності щодо удосконалення правової політики України в цілому.

Література

1. Денісова О. О. Інформаційні системи і технології в юридичній діяльності: навч. посіб. для вузів / О. О. Денісова. – К.: КНЕУ, 2004. – 315 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/218/8462.html>

2. Месюра В. І., Яровий А. А., Арсенюк І. Р. Експертні системи. Частина 1. Навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – 114 с.

3. Різник О. М. Аналіз існуючих систем підтримки прийняття рішень у галузі юриспруденції / О. М. Різник, Н. С. Павлюченко // Мат. машини і системи. – 2010. – № 3. – С. 22–33.

4. Системи підтримки прийняття рішень [Текст]: навч. посіб. / [уклад.: С.М. Братушка, С.М. Новак, С.О. Хайлук]; ДВНЗ «Українська академія